

Ing. Pavao KRIŠKOVIC

Voćni rasadnici su temelj našeg budućeg voćarstva

Prije rata proizvodilo je na sadašnjem području N. R. Hrvatske oko 15 što većih što manjih rasadnika s manjim brojem privatnih, a njihova ukupna proizvodnja je iznosila cca 350.000 kom. voćnih sadnica.

Poslije Oslobođenja, radi konjunkturne prodaje sadnica, povećao se broj rasadnika na preko 100, dok se njihova proizvodnja samo udvostručila, t. j. iznosila je cca 700.000 sadnica godišnje. Iz ovoga se vidi, da se uglavnom povećao broj malih rasad-

Voćni rasadnik

nića. Ovakvo stanje je potrajalo sve do kraja 1957. god., kada je izašao »Zakon o nadzoru nad proizvodnjom i prometom sadnog, voćnog i loznog materijala«.

Početkom 1958. god. izašao je »Pravilnik o kvaliteti i načinu pakovanja, označavanja i transporta sadnog voćnog i loznog materijala, koji se daje u promet.«

Poslije ovih propisa broj rasadnika je naglo pao najprije na 40, a na kraju 1958. god. ostalo je svega 24 rasadnika.

Iako su ovi zakonski propisi sveli broj rasadnika na razumnju mjeru, ipak nisu mogli riješiti sve probleme rasadničke proizvodnje. Stara praksa, prema kojoj su svi postojeći rasadnici proizvodili gotovo sve vrste voćnih sadnica (uz male iznimke) zadržala se i dalje.

Ovakvu praksu proizvodnje uvjetovalo je stanje našeg voćarstva. Voćarstvo se razvijalo uglavnom na okućnici uz male iznimke čistih nasada. U takvim voćnjacima su bile zastupane sve vrste voća s još većim brojem sorata. Njihov vlasnik je privatni proizvođač s preko 97%, i on se pojavljivao kao jedini i najveći kupac tako proizvedenog materijala, pa je zato trebalo orijentirati proizvodnju za podmirenje njegovih potreba.

Kada se početkom 1959. godine prešlo na postavljanje novog plana podizanja voćnih nasada, uglavnom na socijalističkom sektoru, prema kojem je samo za područje N. R. Hrvatske predviđeno podizanje 12.000 ha novih voćnih plantaža s najmanjom površinom za većinu voćnih vrsta od 50 ha, našla se dosadašnja rasadnička proizvodnja pred novim problemom.

Proizvodnja sadnica u rasadnicima mogla je zadovoljiti samo potrebe malih mješovitih voćnjaka na okućnici, a za nove velike nasade bilo je potrebno potpuno preorijentirati rasadničku proizvodnju.

Prema novom planu, rasadnici bi trebali proizvesti po nekoliko desetaka tisuća komada sadnica samo nekoliko sorata od pojedine vrste, dok je do sada to bila ukupna njihova proizvodnja za sve vrste zajedno.

Kao prvi korak u rješavanju novonastalog problema, bio je prelaz rasadnika na specijaliziranu proizvodnju sadnica. Prema tako postavljenoj specijalizaciji proizvodnje, pojedini rasadnici proizvodit će samo po jednu, odnosno dvije voćne vrste. Tako će na pr. rasadnik u Osijeku proizvoditi samo jabuke i kruške, rasadnik u Našicama šljive i višnje, rasadnik u Konavljima masline i agrume i t. d.

Rasadnici se najprije moraju osposobiti za takvu specijaliziranu proizvodnju. U njima se moraju podići matični nasadi, treba ih opremiti mehanizacijom, pojačati stručni kadar i dr.

Nije bio rijedak slučaj; da su rasadnici razmnažali pojedine sorte koje plodove nisu ni vidjeli. Neke sorte su razmnažali isključivo nabavom plemaka sa strane, a na taj način je dolazilo katkad do zamjene, pa se pod imenom jedne sorte prodavalo nešto sasvim drugo i t. d.

Kad se je postavio princip postizavanja maksimalnih prinosa kvalitetnog voća uz racionalno ulaganje materijalnih sredstava, onda se kvaliteta sadnice i njezin biološki potencijal, kao i kapacitet proizvodnje postavlja mnogo ozbiljnije. Promatrajući voćke u voćnim plantažama, može se često zapaziti, da pojedine voćke, koje rastu pod istim ekološkim uslovima, uz istu agrotehniku i na istoj podlozi ne daju iste prinose. Tako u jednom nasadu maraske, koji je posađen prije 5 godina, pojedine voćke su dale prošle godine 16,5 kg po stablu, dok su voćke, koje su rasle pod istim uslovima i uz jednaku agrotehniku, dale svega 2,5 kg po stablu (uz istu bujnost stabla).

Prema tome, nije svejedno s koje voćke uzimamo plemke za dalje razmnažanje, da li s one koja je dala 2,5 kg, ili s one koja je dala 16,5 kg po jednom stablu. Paralelno s opažanjem o rodnosti pojedinih stabala treba vršiti opažanja o otpornosti protiv bolesti i štetnika, niskih temperatura, pojava mutacija i dr. Opaženo je također, da se kod pojedine sorte pojavljuju vrlo često neka nova svojstva (mutacije). Pojedina svojstva donose nešto novo i pozitivno u smislu novog uzgoja, ali se često pojavljuju i razne negativne mutacije. Tako je na pr. samo kod jabuka sorte Crveni delišes, pronađeno do sada preko 80 takvih mutacija, od kojih su samo neke bile podesne za daljnji uzgoj (Starking i dr.), dok su ostale bile nepoželjne. Ako ne kontroliramo te pojave može nam se dogoditi, da razmnažamo baš one sadnice, koje su u izvjesnom smislu negativne i nepodesne za dalji uzgoj.

Ako sve ovo uzmemo u obzir vidimo, da rad rasadnika na proizvodnji sadnica za nove voćne nasade koje podižemo, trebamo iz temelja promijeniti. Nije dovoljno povećati samo broj sadnica pojedinih vrsta i sorata, nego isto tako treba voditi računa o njihovoj kvaliteti, kapacitetu proizvodnje, otpornosti protiv bolesti i štetnika, niskoj temperaturi, zatim kako se ta sorta ponaša u određenim ekološkim uslovima i t. d.

Osim toga, postojeće sorte se ne smiju promatrati statički, jer one nisu nešto trajno i nepromjenljivo.

Veliki novi nasadi koji se podižu, trebaju bazirati svoju proizvodnju na najsavremenijim sortama, koje imaju najbolju prođu na tržištu, a osim toga, daju velike i kvalitetne prinose. Kod toga ne treba zaboraviti da se ukus potrošača mijenja, a proizvodnja mora biti prilagođena ukusu potrošača. Sve dotle, dok je bilo malo voća na tržištu moglo se prodati sve, ali kad se podmire osnovne potrebe za voćem, potrošač će postati izbirljiv, pa će se morati voditi računa o njegovom ukusu.

Prema tome, rasadnički proizvodi moraju biti kvalitetni, jer je kvalitet osnov za podizanje novih savremenih nasada.

Pokušaj, da se nedostatak u dosadašnjem radu rasadnika nadomjesti uvozom gotovih sadnica iz inozemstva, nije dao željene rezultate.

Prema onome što do sada znamo, možemo s priličnom sigurnošću tvrditi, da se za proizvodnju sadnog materijala za nove voćne nasade, moramo osloniti na vlastitu proizvodnju toga sadnog materijala.

Takav put je mnogo sigurniji i pruža nam mnogo više garancije, da ćemo u tom radu imati više uspjeha. Zbog toga moramo najprije izvršiti temeljitu preorijentaciju u dosadašnjem radu na proizvodnji voćnog sadnog materijala.